

ΛΥΡΙΣΜΟΣ

Ο όρος αναφέρεται συνήθως σε ένα σύνολο γνωρισμάτων, τα οποία:

- Μπορούμε να συναντήσουμε στη λογοτεχνία (στον ποιητικό αλλά και στον πεζό λόγο)
- Σχετίζονται με την έκφραση των συναισθημάτων του λογοτέχνη
- Αποτυπώνουν με έντονο τρόπο το στοιχείο της συναισθηματικής φόρτισης
- Εκφράζουν την εσωτερική ζωή και τον ψυχισμό του δημιουργού, σε σχέση βέβαια με τους άλλους και τη ζωή γενικότερα.

Στοιχεία μορφής

- Μέτρο
- Ρυθμός
- Ομοιοκαταληξίες
- Ποιητικές λέξεις
- Λυρικές εικόνες
- Σχήματα λόγου
- Πολλά επίθετα

Έκφραση συναισθημάτων

Συγκινησιακή λειτουργία / χρήση της γλώσσας

Στοιχεία μουσικότητας

- Μέτρο
- Ομοιοκαταληγία
- Σχήματα λόγου (όπως: επαναλήψεις, παρηχήσεις, ομοιότητες κ.ά.)
- Η σειρά των λέξεων στον στίχο με ανατροπή της συντακτικής - συνήθους συντακτικής θέσης.
- Ήχοι (+ συνθετικές λέξεις)
- Σύμβολα (+ συνδυασμοί)
- Εικόνες (Κατά τον P. Valéry, χαρίζουν τη μουσική ιδιότητα στην ποίηση, αφού αποτελούν μια διαρκή ταλάντευση ανάμεσα στο νόημα και στον ήχο.)

Στοιχεία ποιητικότητας

- Ποιητικές λέξεις
- Εικόνες
- Σύμβολα
- Περιγραφές

↓
(Σε κάποια ποιήματα οι επαναλήψεις ή επαναλαμβανόμενοι εννοιολογικοί εννοιολογικοί)

Στοιχεία αμερότητας και οικειότητας

- Ευθύς λόγος
- Διάλογος
- Ευθείες ερωτήσεις
- Ρητορικές ερωτήσεις
- α' και β' πρόσωπο
- Καθημερινές λέξεις
- Προφορικότητα
- Στερεότυπες λαϊκές εκφράσεις κ.ά.

Εξομολογητικός τόνος

- α' ρηματικό πρόσωπο
- συναισθήματα
- εξωτερικές εκκρήξεις
- προσωπικά βιώματα

Εντοπισμός ιστορικών στοιχείων

- Αναφορά σε τόπους
- Αναφορά σε χρονολογίες, ημερομηνίες
- Ονόματα προσώπων
- Αναφορές σε γεγονότα

Αυτοβιογραφικός χαρακτήρας ενός έργου

Εντοπίζεται / δικαιολογείται από τα εξής στοιχεία:

- α' ενικό ρηματικό πρόσωπο
- κτητική αντωνυμία α' προσώπου
- αναφορές σε προσωπική δράση
- αναφορές σε συγκεκριμένα γεγονότα
(• Ομοδομητικός - αυτοδομητικός αφηγητής)

Απουσία ρηματικών τύπων στην ποίηση

- Ακίνησία. Ίσως και συναισθηματική.

+ Όποια άλλα συναισθήματα
+ Ότι έχει σχέση με το νόημα

« Τετραχίμερος » λόγος - ποίηση

Το ποίημα αποτελείται από λίγους στίχους,
οι περισσότεροι από τους οποίους περιέχουν ελάχιστες
λέξεις,
ενώ υπάρχουν και στίχοι που περιέχουν μία μόνο λέξη
(ή: όπως αλλιώς κατά περίπτωση)

Εναλλαγή χρονικών επιπέδων

- Να δοθεί ολοκληρωμένη εικόνα
- Να καλυφθούν νοηματικά κενά

Επανάληψη λέξης (π.χ. συνδέσμου) στην αρχή των
στροφών ποιήματος

- Μπορεί να αποτελεί δομικό στοιχείο
- Αισθητοποιεί καταστάσεις κ.ά.

Προφορικότητα

- Μικροπερίοδος λόγος
- Παρατακτική σύνδεση (πολλάνδρες πληροφορίες με
συνήχοο ρυθμό)
- Κοφτός διάλογος
- Εκφραστική λιτότητα
- Αβύνδετο σχήμα (συνήχοο ρυθμός)

Διδακτικός χαρακτήρας

- 6' ρηματικό πρόσωπο. Πραγματοποιείται ένας
νοερός διάλογος ανάμεσα στο ποιη-
τικό υποκείμενο κ' σε κάποιον αποδέκτη
- Προβλεπτική έκκληση
- Επανάληψη παραινέσεων / υποδείξεων

Ρεαλιστική απόδοση

- Προφορικός λόγος - Γλώσσα απλή, λιτή - Λαϊκό-
τροπο ύφος
- Ενδύς λόγος ή διάλογος
- Περιγραφές (λεπτομερείς) + συγκεκριμένες αναφορές
- Λιτά εκφραστικά μέσα
- Απόδοση καταστάσεων και συναισθημάτων χωρίς
λυρικές εξάρσεις

Ειρωνεία των λέξεων

Τα συνήδεστερα εκφραστικά μέσα απόδοσης της ειρωνείας λέξεων:

- Η επιλεκτική χρήση της καθαρεύουσας
 - Η επιλεκτική χρήση της ομοιοκαταληξίας
 - Οι εξεζητημένες λέξεις και φράσεις
 - Το ρητορικό, στομφώδες, μεγαλόστομο ύφος των υπολοίπων στίχων (έκδομα)
- (ζίως και σε συνδυασμό)

Σ.Σ. : Στην ποίηση του Κ. Π. Καβάφη εντοπίζεται η λεπτή ειρωνεία που διακρίνεται σε ειρωνεία καταστάσεων, δηλαδή αντίθεση ανάμεσα στο φανερό και το λανθάνον νόημα του ποιητικού λόγου και σε ειρωνεία λέξεων που αποδίδει συνήθως την ειρωνεία καταστάσεων.

Τα συνήδεστερα εκφραστικά μέσα απόδοσης της ειρωνείας λέξεων, που διατηρήθηκαν παραπάνω, δεν χαρακτηρίζουν την ποίηση του Καβάφη.